

Főtitkári jelentés*

Dr. Bérczi István

Tisztelt Közgyűlés!

Alain PERRODON francia olajgeológus nemrég megjelent „Dynamics of oil and gas accumulations” (A kőolaj- és földgáz-felhalmozódások dinamikája) c. kitűnő könyvében szerepel egyik kollégájától — Raymond LEVY-től, az ELFERAP hajdani kutatási vezérigazgatójától — mottóként kölcsönzött idézet, amely így hangzik: „A tudományban és technológiában bekövetkező előrelépés a fejlődés motorja és arra készítt bennünket, hogy állandóan újra fogalmazzuk egy adott régió (földtani) problémáit.” Hozzátehetjük, ez nemcsak a földtanra, hanem a földtudományokkal foglalkozó hivatásos intézményekre és társadalmi egyesületekre is vonatkozik. Ha az 1983-as évet valamilyen megkülönböztető jelzővel kellene minősíteni, a fentiek értelmében a „lassú átrendeződés kezdete” megjelöléssel illethetnénk.

Az átrendeződés belülről és kívülről is ösztönzött folyamat. Belső hajtóerő az a saját meggyőződésünk, hogy a tevékenységünk időszakos felülvizsgálata és korszerűsítése, a megváltozott körülményekhez való hozzáigazítása kölcsönözheti csak azt a fajta vitalitást, amely társulatunknak fennállása során mindig is sajátossága volt.

A külső tényezők között kell felsorolni a költséggazdálkodással kapcsolatos, immáron évről évre jelentkező megszorításokat, amelyek egyre inkább abban az irányban hatnak, hogy az egyesületek mind nagyobb részarányban termeljék ki a működésükhöz szükséges anyagi alapokat. Ugyancsak a külső tényezők között tartjuk számon nemzetközi kötelezettségeink szorító hatását.

Tisztelt Közgyűlés!

Az esetenként mégoly kismérvű hangsúlyeltolódást jelentő változásokat bizonyos értelemben jelzik a működésünket jellemző statisztikai adatok, különösen, ha az előző évvel összehasonlítva vizsgáljuk azokat.

A fenti számok ténszerűen is alátámasztják azt a javaslattervezetet, amelyet a Társulat tevékenysége korszerűsítésének lehetőségeit vizsgáló ad hoc bizottság nyújtott be: nevezetesen, hogy inkább a nagyobb rendezvények és kevésbé az előadódulések azok, amelyek vonzerőt gyakorolnak a szakemberekre. Természetesen óvakodnunk kell a feleslegesen gyors véleményalkotástól — különösen mivel a fent nevezett bizottság munkája még nem fejeződött be, de a jövőt illetően javasolt út, a rendezvények fokozottabb integrálása, úgy tűnik, spontán is kirajzolódik előttünk.

* Elhangzott a társulat közgyűlésén, 1984. III. 14-én.

	1982	1983
Nagyrendezvény db	9	7
fő	720	1218
fő/db	80	174
Előadói ülés db	141	84
fő	2860	1894
fő/db	20	23
Testületi ülés db	41	36
fő	548	496
fő/db	13	14

Taglétszámunk jelentős mértékben nem változott (eltekintve az ismételt felszólítás ellenére fel nem számolt tagdíjhátralék miatt a nyilvántartásból törölt tagtársainktól). A jelenlegi nyilvántartott taglétszám:

	1454 fő	Budapest	612 fő
		Vidék	842 fő
35 éven aluli:	668 fő		
nyugdíjas:	85 fő		
A nemek szerint vett megoszlás:		350 nő	
		1104 férfi	

A szomorú tények között kell felsorolnom, hogy 9 tagtársunk:

AJTAY Zoltán
 BÉRES László
 CSÁNK Elemérné
 HÖRÖMPÖLY Miklós
 KOCH Sándor (tiszteleti tag)
 MOLNÁR István
 POJJÁK Tibor
 SZENTIVÁNYI Ferenc
 VARGA Gyula

távozott el visszavonhatatlanul körünkből. Kérem tisztelegjünk emléküknél egyperces néma felállással.

A statisztikai részben kell foglalkoznunk a publikációs tevékenységgel. Ezt az alábbi összesítő foglalja össze:

	Megjelent	Készülőben
Földtani Közöny	83/1—3. sz.	4. sz. (1984. ápr.)
Földtani Kutatás	83/1—4. sz.	84/1 (április)
Mérnökgeológiai Szemle	29, 30. sz.	31. sz. (84. I. félév)
Általános Földtani Szemle	18, 19. sz.	20. sz. (84. II. félév)
Tudománytörténeti Évkönyv	8. sz.	9. sz. (84. II. félév)
Öslénytani Viták	29, 30. sz.	31. sz. (84. II. félév)

Ha a száraz számok mögé tekintve akarjuk felmérni az elmúlt év is jelentősebb eseményeit, a csökkenő rendezvényszám mellett öröndetesen sokat kell kiemelnünk.

Az év fő eseménye a Dunántúlon, az *Észak- és Középdunántúli Területi Szervezet*, mint főrendező közreműködésével megrendezett vándorgyűlés volt. Tartalmával és újszerű formájával (csak kevés bevezető előadás és másfél nap terepbejárás) egyaránt rászolgált a résztvevők (150 fő felett) bizalmára. Köszönet illeti a területi szervezet vezetőségén kívül az Oroszlányi Szénbányákat, a Veszprémi Szénbányákat, a Bauxitkutató Vállalatot, a Fejérmegyei Bauxitbánya Vállalatot, az Országos Földtani Kutató és Fúró Vállalatot, a Bakonyi Bauxitbánya Vállalatot, a Tatabányai Szénbányákat, a Mecseki Ércbánya Vállalatot, a Központi Földtani Hivatalt, a Magyar Állami Földtani Intézetet, a Geofizikai Kutató Vállalatot, a VITUKI-t és a Természettudományi Múzeum vezetőit és munkatársait, akiknek közreműködése nélkül nem jöhetett volna létre ez a nagy sikerű rendezvény.

Az *Alföldi Területi Szervezet* két ankéttal vonta magára a figyelmet: „A geotermikus energia mezőgazdasági hasznosítása” c., a MEA Csongrád megyei Szervezetével a Csongrád megyei Tanács VB Mezőgazdasági és Élelmiszeügyi Osztályával, a MHT Szegedi Területi Szervezetével és a Szegedi Akadémiai Bizottsággal közösen szervezett összejövettel igazolta a kérdés időszerűségét. Ugyancsak a Szegedi Akadémiai Bizottság Földtudományi Szakbizottsága volt a társrendező a Szolnokon rendezett „A szénhidrogén prognózis módszertani kérdései” c. egész napos konferencia esetében, amelynek időszerűségét nem kell külön hangsúlyoznunk. (1984 az új szénhidrogén prognózis készítésének éve.)

Az *Északmagyarországi Területi Szervezet* „Északmagyarország ásványi anyagainak új, komplex hasznosítási lehetőségei” c. ankétja jó előkészítéssel volt az ez évre Észak-Magyarországon tervezett vándorgyűlésünknek, amely a régió földtani- és nyersanyagkutatásának legújabb eredményeit kívánja bemutatni.

A *Déldunántúli Területi Szervezet* széles körű összefogással (az Energiagazdálkodási Tudományos Egyesület, a Magyar Elektrotechnikusok Egyesülete pécsi csoportjával, az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület mecseki csoportjával, a Mecseki Szénbányák Liász Klubjával, a Pécsi Akadémiai Bizottsággal, a MTESZ Baranyai Megyei Szervezet Energiagazdálkodási Bizottságával társulva) „Az energiagazdálkodás megyei feladatai” címmel rendezett figyelemre méltó visszhangot keltő ankétot a Baranya megyei műszaki hetek keretében. Ez a hét adott keretet egy másik jelentős témakör feldolgozásának, a Gazdaságföldtani Szakosztállyal közös „Ásványvagyon gazdálkodás és védelem” c. előadássorozatnak. A Magyar Geofizikusok Egyesületének Mecseki Csoportjával közös rendezvény volt a „Számítógép a földtani kutatás szolgálatában” c. ankét, amely remélhetően hozzájárult e sokat és sokféle szempontból taglalt témakör helyzetételéhez, a fellegekben járás helyett a kemény realitásokkal ismertette meg a résztvevőket. A Harkányban rendezett Fúrás-műszaki Továbbképző szervesen illeszkedett Társulatunk rendszeres továbbképzési programjába.

A *Budapesti Területi Szervezet* a Magyar Geofizikusok Egyesületével közösen szervezett „A geológiai és geofizikai együttműködés eredményei a Gerecse-előter kutatásban” c. előadóüléssel folytatta Budapest környéke új földtani kutatási eredményeinek bemutatását.

Vitathatatlan siker volt az *Általános Földtani Szakosztállyal* közösen rendezett „Gyakorlati szerkezetföldtani módszertani továbbképzőnk”, amely a bükkhegységi terepi munkán próbálta a képzésünkben jelentkező egyik hiá-

nyosságot legalább részben pótolni. A jól időzített és jól kiválasztott, nagy érdeklődésre számot tartó téma vonzza az érdeklődőket. Ezt a tételt igazolta az Általános Földtani Szakosztály márciusi, 100 főt meghaladó részvétellel jellemzett „Karsztmorfológiai Ankétja”.

A tematikus szakosztályok sorában kiemelkedik az *Őslénytan – Rétegtani Szakosztály* „Eocén – oligocén határ az alp-kárpáti-pannon rendszerben és a kiscellien emelet definíciója” c. az IGCP (International Geological Correlation Project) 127 témája keretében sorra került nemzetközi rendezvénye. Kiemelkedett nemcsak a színvonalas előadások miatt, hanem azzal is, hogy jelzi, a rétegtan – tektonika – ősföldrajz – geodinamika témasorokon keresztül a magyar szakemberek érdeklődése a magyar eredmények iránt egyre inkább nő.

Az *Agyagásványtani Szakosztály*, a Szilikátipari Tudományos Egyesület Finomkerámiai Szakosztályával közös zamárdi „Illit-ankétja” az iparág nyersanyag problémáinak geológiai hátterét boncolgatta. A színvonalas előadások mellett az időjárás is segített a szervezőknek, az aszályos nyarat megelőző utolsó, felhőszakadásszerű esőzés ösztönözte a résztvevőket az előadótérmen aktív látogatására.

A *Mérnökgeológiai és Környezetföldtani Szakosztály* folytatta azt a néhány éve megkezdett programot, amelynek keretében, a szomszédos országokkal közösen tekintik át a határmenti területek szakági problémáit. Ezúttal a nyugati határszél és a szomszédos Burgenland volt soron, a Mérnökgeológusok Nemzetközi Szervezete (IAEG) Magyar Nemzeti Bizottságával, a Közép- és Északdunántúli Területi Szervezettel és végül, de nem utolsósorban az Osztrák Földtani Társulattal. A Budapesti Területi Szervezet és a Gazdaságföldtani Szakosztály voltak a közreműködők „A környezet- és természetvédelem környezetföldtani feladatai” c. ankét esetében.

Ahad ezt gyakran hallani, egy ország, egy nép saját történetének ismerete nélkülözhetetlen a nemzeti önbecsülés kialakulásához, ugyanígy egy szakma történetének ismerete kell a szakmai önbecsülés, hivatástudat kialakításához, ápolásához. Az évek óta ennek szellemében munkálkodó *Tudománytörténeli Szakosztályunk* tárgyidőszaki nagy rendezvénye „A magyarországi földtani térképezés és térképszerkesztés története a földtani gondolkodás tükrében” a múltat vizsgálva a jelennek is szól, leszűrve a tanulságot, hogy az elmélet csak a gyakorlat talaján állva fejlődhet biztos lábakon.

Legfiatalabb szervezeti egységünk az *Ásványtani Geokémiai Szakosztály* szakcsoportjaként működő ásványgyűjtők rendszeressé vált két nagy rendezvénnyel, a Tokaji Ásványgyűjtő Napokkal és a bányásznapok budapesti Ásványbörzével hívták fel magukra a figyelmet.

Végül, de nem utolsósorban a speciális rendezvények sorában kell kiemelni a Dél-dunántúli Területi Szervezet 25 év előtti megalakulását méltató ünnepi megemlékezést (Pécs, '84. III. 2.), amelyet a jövőben még, reméljük, több hasonló követ, mutatva e regionális egységek életképességét, vitalitását és az alapítók ilyen értelmű meggyőződésének helyességét.

Két, az elnökség által kinevezett *ad hoc bizottság* tevékenységéről kell megemlékezni az 1983-as év krónikájában. A Társulati Tevékenységet felülvizsgáló bizottság (vezeti Vitális György választmányi tag), és a Társulati Emlékérmelet felülvizsgáló bizottság munkáját még nem fejezte be. Az előbbi igen komoly, 13 oldalas beszámolója az első alapszabályban rögzített forrásokhoz nyúl vissza és elemzi a ma is érvényes feladatok teljesítéséhez a jelen körülmények között leginkább megfelelő tevékenységi formákat. Ennek az elemzés-

nek helytállóságát szemléltetendő legyen szabad indiszkrétnek lenni és utalni arra, hogy ajánlásaik között szerepel a tevékenység integrálás, amely a statisztikai adatsorból is kicsengő módon igen rövid idő — 1 év — alatt is éreztetethi pozitív hatását, már ami a rendezvények látogatottságát illeti.

A Társulati Emlékermeket felülvizsgáló bizottság (vezeti: ALFÖLDI László társelnök) előzetes javaslatai között szerepel az Ifjúsági Díj státusának megváltoztatása, az ipari geológiai tevékenység elismerésére szolgáló emlékérem alapítása és odaítélése ügyrendjének kidolgozása. Lezárt és a választmány által elfogadott módosítás a VENDL Mária-alapítvány emlékéremmel való kiegészítése. Az emlékérmeket és alapítványi díjat most első ízben a közgyűlés SZTRÓKAY Kálmán Imre professzornak, Társulatunk tiszteleti tagjának ítélte oda, a hivatalos indoklás szerint „az ásványtan és kristálytan területén kifejtett sok évtizedes munkásságáért”. Nem hivatalos indoklasként, tanítványi minőségben, a többi itt ülő nevében is hadd tegyem hozzá, hogy fogadja ezt úgy is, mint a tanítványok köszönetét azért a kemény, szakmára nevelő, meg nem alkuvó pedagógiai munkásságáért, amely ugyan az egyetemi éveink alatt már a tanszék ajtaja előtt elhaladva is enyhe gyomortáji szorítással jelentkezett, de azt követően az életben sokszorosan kamatozott azzal a szilárd szakmai felkészültséggel és precíz munkára szoktatással, amit tőle kaptunk. A kitüntetéséhez tiszta szívből kívánunk további jó egészséget.

Az *Ifjúsági Bizottság* a MTESZ-ben működő megfelelője felkérésére felmérést végzett az ifjúság körében szakmai és egyéni problémák feltérképezése céljából. Az eredmény napjaink gondjait tükrözi az ifjúság szemüvegén át a pályakezdes, családalapítás körüli nehézségek, tetézzve a szakmai iránykeresés egyénenként változó, de mintha tendenciájában egyre tétovábbá váló ütemével. Mintha a szakmai ráhangolódással és elhivatottsággal is baj lenne, amit, sajnos nem lehet kívülről pótolni, annak belső meggyőződés és elszánt munkakedv lehet csak az alapja. Ez az, ahol a Társulat és az idősebb szakemberek segítsége mellett az egyén elhatározása is kell.

A MTESZ Országos Elnöksége Végrehajtó Bizottságának 1983. szeptember 22-i ülése tárgyalta a Társulat munkájáról szóló beszámolót. Ez előtt a fórum előtt először szerepeltünk. Így a főtitkári előterjesztés — amelyhez DANK Viktor elnök és FÜLÖP József akadémikus, mint a társulati tevékenységnek megfelelő legfelsőbb állami szerv vezetője fűzött szóbeli kiegészítést — nagyobb történeti távlatot felvázolva mutatta be a Társulatot és munkáját. A VB határozata pozitívan értékelté eddigi tevékenységünket és jóváhagyólag tudomásul vette a jövőre vonatkozó elképzeléseinket. (A teljes anyagot a közeljövőben megjelentetjük.)

Tisztelt Közgyűlés!

Nemzetközi tevékenységünk 1983-ban is az előttünk álló nagy feladatokra koncentrált, továbbá a létező, arra érdemes külkapcsolatok további fenntartását célozta. Így képviseltettük magunkat a Lengyel Földtani Társulat vándor-gyűlésén (Szeczin), az Európai Földtani Társulatok 4. találkozásán (Erlangen, a XVIII. Európai Mikropaleontológiai Kollokviumon (Pozsony—Prága) és a Pacifikus Rétegtani Bizottság (RCPNS) 3. kongresszusán (Dunedin, Új-Zéland). Ez utóbbi kettő az évtized végére (várhatóan 1989-re) Magyarországra tervezett kollokvium, illetve az 1985-ös budapesti neogén kongresszus diplomáciai előkészítését szolgálta.

A külföldi utazások egyre drágábbak, különösen az útiköltségek rendszeres emelkedése zsugorítja egyre inkább a változatlan éves utaztatási keretünk reál értékét. Ezt a jelenlegi helyzetben egyetlen módon tudjuk ellensúlyozni: amennyiben az utazó vagy vállalata vállalja az útiköltség — vagy a teljes utaztatás — forint ellenértékét, lehetőségeink — különösen a szocialista országok viszonylatában — komolyan megnövekednek. Kérem ezt az utaztatási elképzelések összeállításánál szíveskedjenek figyelembe venni.

Tisztelt Kollégák !

Kellemes kötelességemnek teszek eleget, amikor bejelentem, hogy a beszámolósi időszakban az alábbi tagtársaink részesültek kitüntetésben.

KOVÁCS Endre tagtársunk, a Déldunántúli Területi Szervezet titkára hosszú évek eredményes tevékenységéért MTESZ-díjban részesült.

FEJÉR Leontin tagtársunk, a Déldunántúli Területi Szervezet alapító tagja, az alapítás 25 éves jubileuma alkalmából a Központi Földtani Hivatal Kiváló Munkáért kitüntetését kapta és

TÓKA Jenő tagtársunk, a Déldunántúli Területi Szervezet elnöke a Társulatért végzett tevékenységéért, a mai napon vehette át az ipari miniszter által adományozott Kiváló Munkáért kitüntetését.

Mindannyiuknak sok szeretettel gratulálunk és kívánunk további munkálkodásukhoz jó egészséget, sok sikert és jó szerencsét !

Tisztelt Közgyűlés !

Az 1984. év feladatait felvázolva, a hosszú távú programunkban rögzített elképzeléseken kívül — amelyeket a korábbi évek főtitkári beszámolói részletesen taglaltak — egy 1983 végén bekövetkezett változásról is be kell számolnom. Az Elnöki Tanács 1983. dec. 29-én kelt 25/1983 sz. határozatával rendelkezett a MTESZ jogállásáról, határozott a Szövetség és a tagegyesületek állami felügyeletéről.

A határozat kimondja:

1. A Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége (a továbbiakban: MTESZ) társadalmi szervezetként fejtí ki alapszabályában meghatározott tevékenységét.
2. A MTESZ feletti állami felügyeletet a Minisztertanács gyakorolja.
3. A Minisztertanács a 2. pontban biztosított jogkörében:
 - a) felügyeli a MTESZ törvényes működését;
 - b) jóváhagyja a MTESZ állami támogatásának kereteit;
 - c) kezdeményezheti a MTESZ alapszabályának módosítását;
 - d) felkérheti a MTESZ-t — annak alapszabályában foglaltakkal összhangban — meghatározott állami feladatok ellátásában való közreműködésre.
4. A MTESZ tagegyesületei feletti felügyeletet a MTESZ Végrehajtó Bizottsága látja el.

Ez a körülmény feltétlenül a MTESZ és a tagegyesületei tekintélye növelésének lehetőségét rejti magában. Azért fogalmazok ilyen óvatosan, mert nem kell túlzottan bizonygatni azt, hogy a tekintélyt kívülről senkire, sem az egyénre, sem egyesületre nem lehet rá ruházni, ha önmaga képtelen kivívni azt. Ez a le-

hetőség akkor válik valósággá, ha a tagegyesületek — így Társulatunk is — mindent megtesz — a MTE SZ vezetőségével együttműködve — az eddig is létező tekintély további növeléséért. Úgy vélem erre mindkét fél, a MTE SZ vezetősége és az egyesületek részéről megvan a készség, és remélhetjük, hogy a lehetőségek valóráválását a közeli jövőben már nyugtázzhatjuk.

Tisztelt Közgyűlés!

E változásokkal a háttérben 1984. évi tevékenységünket az 1981-ben kidolgozott cselekvési program, illetve nemzetközi kötelezettségeink definiálják. Ez utóbbiak közül kiemelkedik a 27. Geológiai Világkongresszus (1984. aug. 4—14., Moszkva), amelyen megfelelő számú és minőségű előadással és személyes részvétellel kívánjuk bemutatni a földtudományal foglalkozó magyar szakemberek eredményeit. Az előadásokat — immáron hagyományos módon — április folyamán az érdekelt szakosztályok és a budapesti területi szervezete rendezvényein a hazai hallgatóságnak is bemutatjuk.

Ez éves vándorgyűlésünk színhelye Észak-Magyarország, témája a régió földtani és nyersanyag kutatásának legújabb eredményei.

Két továbbképző tanfolyamot érdemes kiemelni: „A törmelékes üledék szedimentológiája” c. szeptemberre tervezett 5 napos előadásokból és terepi munkából álló sorozat, e rohamléptekkel fejlődő szakterület eseményeit van hivatva nyomon követni.

Az Ifjúsági Bizottság „Korszerű anyagvizsgálati módszerek” címmel a műszeres analitika fejlődéséből a geológiára is kiható következményeket igyekszik felvázolni.

Magyarországra vezet a 27. Geológiai Világkongresszus két kirándulása és a 85-ös Neogén kongresszus is tartogat számunkra ez évben esedékes feladatokat.

Tisztelt Közgyűlés!

Komoly megállapításokat a tesz örökérvényűekké, hogy minden kor, sőt minden egyén ki tudja belőle olvasni a hozzá szóló üzenetet. Hallgassuk csak a következőket: „... Fájdalom, mintegy 40—50 év óta ... a bányászat ... oly szorongatott helyzetbe jutott, hogy csaknem minden remény művelettel fel kellett hagyni ... Ennélfogva a magyarországi ... bányák eddig fényes s az egész államra jótékony hatású állapota olyan rendkívüli romlásnak eredt, hogy ha az újabb felvirágoztatására rövid időn belül czélszerű intézkedések nem tétetnek, csaknem egész megsemmisülésbe kell alá süllyednie. A haszon, mely a bányaművelésből az egész államra háramlík, nagyon szembetűnő. Ez által mind a nemzeti tőke, mind az államerő növekedik ... A gazdaságot a természetben keresni fel: igazság és kötelesség.”

1847-ben hangzottak el e szavak ZIPSER Keresztély András szájából, akinek 1983-ban ünnepeltük születése 200. évfordulóját. Ezek a gondolatok, ha szerencsére így szó szerint nem is, de a belőlük kicsengő aggodás és jobbra törekvés szellemében ... legfeljebb a *bányászat* kifejezését helyettesítjük a hozzánk közelebb álló *földtani kutatással*, a jelenben is időszerűnek tűnnek ... Le kell tudni fordítanunk mai feladataink nyelvére, és akkor tudjuk teljesíteni az ebből reánk háruló kötelességet. Ehhez kívánok mindenkinek jó egészséget és jó szerencsét!